

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät ry yhtyy Suomen Yrittäjien 24.2. jättämään lausuntoon. Näemme, että hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä saavutetaan, mikäli lakiuudistuksen myötä kyetään uudistamaan hankintayksiköiden toimintatapoja ja lisäämään avointa kilpailua ja markkinapuhelua yrittäjien ja julkisen hallinnan välillä.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät pitää tärkeänä, että ehdotettujen muutosten myötä markkinakartoitus olisi jatkossakin vapaaehtoinen, mutta sen tekemiseen kannustetaan siten, että markkinakartoituksella voisi välttää 75 §:n mukaisen osiin jakamisen ja 125 §:n mukaisen hankintamenettelyn keskeyttämisen yhden tarjouksen tilanteessa.

Myös Keski-Pohjanmaan Yrittäjien toimialueella yleisimmät tarjoamisen esteet julkisissa hankinnoissa liittyvät siihen, että tarjouspyyntö suosii tiettyä toimittajaa, sopimusehdot ovat liian rajoittavia ja vaatimukset tarjoajalle ovat kohtuuttomia. Nämä piirteet hankintojen suunnittelussa rajoittavat kilpailun syntymistä, osaltaan keinotekoisesti. Suurin osa näistä ongelmista olisi ratkaistavissa siten, että kaikissa kansalliset kynnyksarvot ylittä-vissä hankinnoissa tehtäisiin markkinakartoitus, mielellään myös markkinavuoropuhelu.

Käytännön hankintatoimessa on ilmennyt, että osiin jakamista on vältetty systemaattisesti, jopa satojen miljoonien eurojen kokoisissa elintarvikehankinnoissa. Tällainen keinotekoinen kilpailun rajoittaminen skaalaetujen nimissä on mielestämme väärin ja heikentää entisestään vähäistä kilpailua. Esitämme myös, että osiin jakamiseen liittyviä säännöksiä sovellettaisiin EU-kynnysarvojen sijaan kaikkiin kansalliset kynnsarvot ylittäviin hankintoihin. Pidämme myös tarpeellisena oikeus-suojan kehittämistä siltä osin, että osiin jakamisesta tai jakamatta jättämisestä voisi jatkossa valit-taa 146 §:n muutosten myötä.

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät ry ei kannata hankintalain 125 §:ään esitettyä uutta säännöstä, jonka mukaan hankintayksikön on kilpailutettava hankinta uudelleen, jos ensimmäiseen tarjouskilpailuun on saatu vain yksi tarjous. Tästä veloitteesta hankintayksikkö kuten kunta saisi poiketa vain erit-täin painavasta syystä. Ehdotettu säännös kilpailun edistämisen sijaan ennemminkin lisää merkittä-västi hallinnollista työtä hankintayksiköihin. Myös poikkeusmahdollisuus veloitteesta ”erittäin pai-navasta syystä” tulisi aiheuttamaan tulkintariskin pitkälle ajalle eteenpäin. Poikkeuksen soveltami-nen ja sen tulkinta selkiytyisivät vasta vuosien kuluessa markkinaoikeuden oikeuskäytännössä.

Kun nyt markkinakartoitusten ja markkinavuoropuhelujen painoarvoa ja velvoittavuutta lisätään hankintayksiköille hankintalain uudistuksella, tämä tulee joka tapauksessa lisäämään hankintayk-sikköjen ja tarjoajayritysten välistä vuorovaikutusta ja yhteistä kehittämistyötä hankinnoissa. Tämä vie julkisten hankintojen kehitystä oikealla tavalla eteenpäin, jossa hankintayksiköt kehittävät laa-jemminkin hankintatoimintaansa yhdessä tarjoajamarkkinan kanssa.

Tällä kokonaisvaikutuksella voidaan tavoitella julkisissa hankinnoissa yleistä kilpailun lisäämistä, suurempaa määrää tarjouksia ja näin myös onnistuneempia tarjouskilpailuja. Ehdotettu säännös uudesta automaattisesta kilpailutusveloitteesta yhden tarjouksen tilanteessa ei myöskään toimisi samalla tavalla eri alueilla Suomessa, huomioiden muun muassa eri alueiden hankintayksikköjen kokoluokat ja niiden muut erityispiirteet sekä myös tarjoajamarkkinoiden vaihtelut eri puolilla maata.

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät pitää tärkeänä, että ehdotettujen muutosten myötä markkinakartoitus olisi jatkossakin vapaaehtoinen, mutta sen tekemiseen kannustetaan siten, että markkinakartoituksella voisi välttää 75 §:n mukaisen osiin jakamisen ja 125 §:n mukaisen hankintamenettelyn keskeyttämisen yhden tarjouksen tilanteessa.

Myös Keski-Pohjanmaan Yrittäjien toimialueella yleisimmät tarjoamisen esteet julkisissa hankinnoissa liittyvät siihen, että tarjouspyyntö suosii tiettyä toimittajaa, sopimusehdot ovat liian rajoittavia ja vaatimukset tarjoajalle ovat kohtuuttomia. Nämä piirteet hankintojen suunnittelussa rajoittavat kilpailun syntymistä, osaltaan keinotekoisesti. Suurin osa näistä ongelmista olisi ratkaistavissa siten, että kaikissa kansalliset kynnsarvot ylittä-vissä hankinnoissa tehtäisiin markkinakartoitus, mielellään myös markkinavuoropuhelu.

Käytännön hankintatoimessa on ilmennyt, että osiin jakamista on vältetty systemaattisesti, jopa satojen miljoonien eurojen kokoisissa elintarvikehankinnoissa. Tällainen keinotekoinen kilpailun rajoittaminen skaalaetujen nimissä on mielestämme väärin ja heikentää entisestään vähäistä kilpailua. Esitämme myös, että osiin jakamiseen liittyviä säännöksiä sovellettaisiin EU-kynnysarvojen sijaan kaikkiin kansalliset kynnsarvot ylittäviin hankintoihin. Pidämme myös tarpeellisena oikeus-suojan kehittämistä siltä osin, että osiin jakamisesta tai jakamatta jättämisestä voisi jatkossa valit-taa 146 §:n muutosten myötä.

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät ry ei kannata hankintalain 125 §:ään esitettyä uutta säännöstä, jonka mukaan hankintayksikön on kilpailutettava hankinta uudelleen, jos ensimmäiseen tarjouskilpailuun on saatu vain yksi tarjous. Tästä veloitteesta hankintayksikkö kuten kunta saisi poiketa vain erit-täin painavasta syystä. Ehdotettu säännös kilpailun edistämisen sijaan ennemminkin lisää merkittä-västi hallinnollista työtä hankintayksiköihin. Myös poikkeusmahdollisuus veloitteesta ”erittäin pai-navasta syystä” tulisi aiheuttamaan tulkintariskin pitkälle ajalle eteenpäin. Poikkeuksen soveltami-nen ja sen tulkinta selkiytyisivät vasta vuosien kuluessa markkinaoikeuden oikeuskäytännössä.

Kun nyt markkinakartoitusten ja markkinavuoropuhelujen painoarvoa ja velvoittavuutta lisätään hankintayksiköille hankintalain uudistuksella, tämä tulee joka tapauksessa lisäämään hankintayk-sikköjen ja tarjoajayritysten välistä vuorovaikutusta ja yhteistä kehittämistyötä hankinnoissa. Tämä vie julkisten hankintojen kehitystä oikealla tavalla eteenpäin, jossa hankintayksiköt kehittävät laa-jemminkin hankintatoimintaansa yhdessä tarjoajamarkkinan kanssa.

Tällä kokonaisvaikutuksella voidaan tavoitella julkisissa hankinnoissa yleistä kilpailun lisäämistä, suurempaa määrää tarjouksia ja näin myös onnistuneempia tarjouskilpailuja. Ehdotettu säännös uudesta automaattisesta kilpailutusveloitteesta yhden tarjouksen tilanteessa ei myöskään toimisi samalla tavalla eri alueilla Suomessa, huomioiden muun muassa eri alueiden hankintayksikköjen kokoluokat ja niiden muut erityispiirteet sekä myös tarjoajamarkkinoiden vaihtelut eri puolilla maata.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät yhtyy Suomen Yrittäjät ry:n lausuntoon. Keskeinen keino tarjousten määrän lisäämiseen ja säästöjen saamiseen on lisätä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Kuten esityksessä on useampaan kertaan todettu, käytännön toimet kilpailun li-säämiseksi edellyttävät hankintayksikköiden velvollisuutta pyrkiä onnistuneisiin kilpailutuksiin. Ko-kemuksemme mukaan nykylainsäädännön kaltainen vapaaehtoinen markkinakartoitus ei ole riittä-vällä tavalla edistänyt markkinatuntemuksen kasvattamista. Laadukkaasti toteutetut aidot markki-navuoropuhelut ovat edelleen enemmän poikkeus kuin sääntö. Tämän myötä toteamme, että mark-kinakartoitukseen liittyvät kirjaukset ovat oikeansuuntaisia, mutta tavoitteeseen nähden riittämättö-miä ja tästä syystä olemme edellisessä kohdassa ehdottaneet markkinatuntemuksen edistämisen kannalta parempia muotoiluja.

Osiin jakamisen edistämiseen liittyen haluamme todeta, että Euroopan tilintarkastustuomioistuimen julkisia hankintoja koskeneen raportin (28/2023) mukaan pk-yritysten osallistuminen julkisiin hankintoihin on Suomessa vähentynyt vuosien 2016–2021 aikana, kun useimmissa jäsenvaltioissa määrä oli pysynyt vakaana. Pk-yritysten osallistumismahdollisuuksien kehittämiseksi täytyy tehdä johdonmukaisia toimenpiteitä sekä hankintayksiköissä, mutta myös lainsäädännössä. Tästä syystä osiin jakamiseen liittyviä velvoitteita täytyy kiristää ja markkinakartoituksen velvoittavuutta pitää lisätä. Ne ovat keskeisiä lainsäädännöllisiä keinoja saada lisää pk-yrityksiä osallistumaan julkisiin hankintoihin.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät yhtyy Suomen Yrittäjät ry:n lausuntoon ja korostaa erityisesti, että on perusteltua, että laissa on erikseen mainittu vähimmäisomistusvaatimuksen koskevan myös mahdollisia tytä- ja osakkuusyhtiöitä, jotta 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimusta ei voida kiertää keinotekoisilla ketjuttamisilla. Muutosehdotuksen positiiviset taloudelliset vaikutukset eli säästöt julkiseen talouteen toteutuvat vaikutusarvioiden mukaan todennäköisimmin silloin, jos hankintayksiköt siirtyvät hankkimaan sidosyksiköiden kautta tuotetut hankinnat kilpailuttamalla yksityisiltä markkinoilta. Tämän varmistamiseksi olisi erityisen tärkeää pitää huoli siitä, että kaikki keinotekoiset järjestelyt sidosyksikköaseman hyödyntämiseksi esimerkiksi kuntayhtymien kautta ei ole mahdollisia, vaan lain henki toteutuu hallitusohjelman mukaisesti. Lain perusteluihin olisi syytä kirjoittaa, että sidosyksikköaseman saavuttamiseksi hankintayksikön tulee olla suorassa omistussuhteessa sidosyksikköön.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Muutoksen myötä pk-yritysten mahdollisuudet osallistua julkisiin hankintoihin lisääntyisivät merkittävästi myös Keski-Pohjanmaan Yrittäjien toimialueella, mikäli sidosyksikköhankinnat kilpailutettaisiin jatkossa avoimesti. Tämä avoimuus ja kilpailun lisääntyminen tarjoaisivat pk-yrityksille paremmat mahdollisuudet päästä mukaan julkisiin hankintoihin, mikä puolestaan edistäisi alueellista elinvoimaa ja tukisi paikallista taloutta.

Lisääntynyt kilpailu julkisissa hankinnoissa voisi myös johtaa kustannussäästöihin pitkällä aikavälillä, sillä kilpailu pakottaa tarjoajat parantamaan tarjouksiaan ja tehostamaan toimintaansa. Tämä hyödyttäisi julkista taloutta, kun hankinnat voitaisiin toteuttaa kustannustehokkaammin. Lisäksi pk-yritysten osallistumismahdollisuuksien parantaminen tukisi innovaatioiden syntymistä ja monipuolista tarjontaa eri toimialoilla, mikä voisi johtaa parempiin ja laadukkaampiin palveluihin julkiselle sektorille.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät yhtyy Suomen Yrittäjät ry:n lausuntoon. Muutoksen myötä pk-yritysten mahdollisuudet osallistua julkisiin hankintoihin lisääntyisivät merkittävästi myös Keski-Pohjanmaan Yrittäjien toimialueella, mikäli sidosyksikköhankinnat kilpailutettaisiin jatkossa avoimesti. Tämä avoimuus ja kilpailun lisääntyminen tarjoaisivat pk-yrityksille paremmat mahdollisuudet päästä mukaan julkisiin hankintoihin, mikä puolestaan edistäisi alueellista elinvoimaa ja tukisi paikallista taloutta.

Lisääntynyt kilpailu julkisissa hankinnoissa voisi myös johtaa kustannussäästöihin pitkällä aikavälillä, sillä kilpailu pakottaa tarjoajat parantamaan tarjouksiaan ja tehostamaan toimintaansa. Tämä hyödyttäisi julkista taloutta, kun hankinnat voitaisiin toteuttaa kustannustehokkaammin. Lisäksi pk-yritysten osallistumismahdollisuuksien parantaminen tukisi innovaatioiden syntymistä ja monipuolista tarjontaa eri toimialoilla, mikä voisi johtaa parempiin ja laadukkaampiin palveluihin julkiselle sektorille.

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

Ei lausuttavaa.

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät yhtyy Suomen Yrittäjien lausuntoon. Ehdotuksen taloudellisten arvioiden mukaan muutoksella olisi positiivisia vaikutuksia erityisesti niissä tapauksissa, kun hankittavat palvelut kilpailutettaisiin jatkossa markkinoilta. Lisääntyvä avoin kilpailuttaminen ja kilpailun määrän kasvaminen toisi lisää kustannussäästöjä. Kustannussäästöjä voidaan olettaa saavutettavan myös siltä osin, että tutkimusten mukaan yksityiset yritykset ovat usein toimialasta riippumatta julkisia inhouse-yhtiöitä tehokkaampia.

Jyväskylän yliopiston julkaiseman tutkimuksen mukaan inhouse-yhtiöiden vakavaraisuus on heikkoa ja suhteellinen velkaantuneisuus korkea tai erittäin korkea. ICT-inhouse-yhtiöissä liikevaihdon ja henkilöstön kasvu on ollut voimakasta. Tutkimuksen mukaan suurin osa vertailuista inhouse-yhtiöistä oli työvoiman tuottavuudeltaan heikompa, kuin toimialojen yritykset keskimäärin.

Suomen Yrittäjät tukee esityksen taloudellisten vaikutusten arviota siitä, että pienten- ja keskisuurten yritysten osallistumismahdollisuuksia kasvattamalla voidaan tukea talouskasvua ja lisätä alueellista elinvoimaa.

Julkisen talouden kustannussäästöjä ja positiivisia taloudellisia vaikutuksia muutokselle osoittaa osaltaan myös Kilpailu- ja kuluttajaviraston tekemä selvitys. Selvityksen mukaan 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimus kohdistuisi erityisesti niille toimialoille, joissa on paljon alle 10 prosentin osuuden omistuksia. Selvityksen mukaan näitä toimialoja on erityisesti yleis- ja taloushallinto sekä ICT ja tietohallinto.

KKV:n mukaan hallitusohjelman tavoittelemat hyödyt toteutuisivat, mikäli sidosyksikkötuotanto voidaan korvata markkinaehtoisella tuotannolla. KKV toteaa myös, että riittävä kilpailu on todennäköisintä ei-paikkaan sidotuissa palveluissa, kuten taloushallintopalveluissa ja ICT-palveluissa. Tämän myötä voidaan todeta, että 10 prosentin omistusvaatimus kohdistuu pääosin niille toimialoille, joissa on eniten potentiaalia kilpailuun, jonka myötä myös kustannussäästöt voidaan todennäköisesti saavuttaa.

Jätehuollon toimialalla muutos lisäisi arviomme mukaan kilpailua ja vähentäisi olemassa olevia kilpailuneutraliteettiongelmia. Vähimmäisomistusvelvollisuus loisi osaltaan selkeät rajat kuntayhtiöiden toiminnalle ja varmistaisi nykyistä paremmin, että kuntayhtiöt eivät laajentaisi toimintaansa markkinoille perusteettomasti. Samalla se lisäisi yksityisen sektorin mahdollisuuksia kehittää kiertotalous-palveluja innovatiivisemmiksi ja tehokkaammiksi. Jos jätehuollon kuntayhtiöiden toiminta jatkuu nykyisellään ja niiden asema markkinoilla voimistuu, kilpailu vähenee, yksityisen sektorin rooli ka-penee, innovatiiviset ratkaisut syntyvät muualle kuin Suomeen ja kierrätyksen kustannukset nousevat tarpeettomasti.

Pidämme tärkeänä, että kilpailun lisääminen jätehuollon toimialalla hyödyttää myös kuntalaisia. Toimialan arvion mukaan viime hallituskauden aikana tehtyjen lakimuutosten myötä jätehuollon yksityiseltä sektorilta siirtyi pois kunnallisille jäteyhtiöille yli 100 miljoonan edestä liiketoimintaa. Samaan aikaan kuntalaisten jätehuollon kustannukset ovat nousseet. Vaikka kunnalliset jäteyhtiöt hoitavat kuntien lakisääteisiä tehtäviä on hyvä huomata, että samaan aikaan moni yhtiö kilpailee yksityisten jätehuoltoyritysten kanssa markkinoilla. Esimerkkinä voidaan mainita yritystoiminnassa syntyvän jätteen jätehuolto, joka pääsääntöisesti hoidetaan markkinaehtoisesti. Monet kuntayhtiöt tarjoavat palvelujaan myös tässä markkinassa.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät yhtyy Suomen Yrittäjien lausuntoon. Siirtymäaikoja tulee tarkastella sidosyksiköiden muutostarpeiden lisäksi myös yritysten näkökulmasta ja heidän kyvystänsä päästä tarjoamaan markkinoille avautuvia hankintoja. Palveluiden ja tavaroiden saatavuuden takaamiseksi on keskeistä, että yritykset pystyvät vastaamaan lisääntyvään kysyntään.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston tekemässä tutkimusraportissa (2/2024) toteutettiin markkinatoimijoille suunnattu kysely, jossa kysyttiin esimerkiksi sitä, kuinka moni yritys olisi valmis laajentumaan ja laajentamaan toimintaansa, jos julkinen sektori korvaisi sidosyksikkötuotannon yksityisen sektorin tuotannolla.

KKV:n raportin mukaan 488 kyselyyn vastanneesta yrityksestä suurimmalla osalla olisi valmius laajentaa toimintaansa, jos julkinen sektori hankkisi jatkossa tuotannon yksityisiltä yrityksiltä ja varsin suurella osalla yrityksistä olisi valmius välittömästi tuottaa vastaavat palvelut. Mielestämme tämän tutkimusraportin kysely osoittaa selkeästi, että yrityksillä on kykyä ja valmiutta vastata potentiaalisesti lisääntyvään kysyntään siirtymäaikojen puitteissa. Mielestämme siirtymäajat ovat tästä syystä vähintäänkin riittävät.

Siirtymäaikasäännöksissä esitetään 1 vuoden pidempää siirtymäaikaa eli yhteensä 2 vuoden ja 6 kuukauden mittaista siirtymäaikaa jätealan sidosyksiköille. Laissa tai sen perusteluissa ei ole tarkemmin perusteltu, mistä syystä jätealalle on tarpeellista säätää muita toimialoja pidempi siirtymäaika. Emme kannata jätealan sidosyksiköille muita toimialoja pidempää siirtymäaikaa, koska

peruste-luita tällaiselle poikkeukselle ei ole esitetty. Lain muutosten tulisi kohdella lähtökohtaisesti tasapuoli-sesti kaikkia toimialoja ja yrityksiä, jonka vuoksi eri toimialoille asetettavat eri mittaiset siirtymäajat ovat mielestämme hyväksytyjä vain erityisen painavasta syystä.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

Ei lausuttavaa. Kilpailu- ja kuluttajaviraston esittämässä eriävässä mielipiteessä ehdotettu liikevaihtoon perustuva poikkeus sidosyksikön omistusvaatimukselle ei ole mielestämme perusteltua. KKV perustelee poikkeusten laatimista siitä näkökulmasta, että esitetty omistajusrajoite ei riittävässä määrin huomioi toimialojen, alueiden sekä erilaisten hankintayksiköiden ja sidosyksiköiden välisiä eroja. Rat-kaisuksi tähän ongelmaan KKV esittää liikevaihtoon perustuvaa rajausta, jonka myötä tietyn liike-vaihtorajan alle jäävä sidosyksikkö voisi jatkossakin toimia sidosyksikköasemassa alle 10 prosentin omistuksilla.

Näkemyksemme mukaan liikevaihtoon sidottu poikkeus ei millään tavalla vastaa KKV:n toteamiin toimialojen, alueiden tai erilaisten hankintayksiköiden välisiin eroihin. Liikevaihtoraja olisi toimialasta tai alueesta riippumaton, joten poikkeuksen piirissä olisi todennäköisesti myös sellaisia sidosyksiköitä, jotka toimivat samoilla markkinoilla yksityisten yritysten kanssa ja joiden toiminta saattaa häiritä markkinoiden kehittymistä.

Esityksen taloudellisten arvioiden mukaan muutoksen positiiviset vaikutukset olisivat todennäköisiä, jos hankittavat palvelut kilpailutettaisiin markkinoilta. Näkemyksemme mukaan myös liikevaihdoltaan pienempien sidosyksiköiden palveluiden kilpailuttamisessa markkinoilta voitaisiin saavuttaa niitä hyötyjä, joita muutoksella tavoitellaan. Liikevaihdoltaan pienempien sidosyksiköiden tuottamat palvelut ovat mittaluokaltaan pk-yritysten kannalta kaikista houkuttelevampia ja kilpailun määrää voitaisiin parhaiten lisätä, kun pk-yritykset saataisiin paremmin osallistumaan julkisiin hankintoihin. Mielestämme liikevaihtoon perustuva poikkeus rajaisi tätä pk-yritysten mahdollisuutta ja voisi täten vaarantaa esityksen tavoitteet julkisen talouden säästöistä.

Mahdolliset poikkeukset lain asettamasta 10 prosentin vähimmäisomistuksen pääsäännöstä tulisi aina tarkastella tapauskohtaisesti. Sidosyksikköhankintojen väärinkäyttö on kasvanut laajaksi ongelmaksi ja heikentänyt yksityisten yritysten asemaa. Tästä syystä mahdollisten poikkeusten myöntäminen omistusvaatimukseen tulisi tarkastella viranomaisen toimesta ja selvittää mahdollisen poikkeuksen vaikutukset kilpailutilanteeseen.

KKV kantaa myös huolta pienten kuntien kohtalosta siten, että pienet kunnat joutuisivat jatkossa tuottamaan palveluita omana tuotantonaan tai mittakaavaltaan pienempänä yhteistyönä. Pienten ja keskisuurten yritysten näkökulmasta pienet kunnat ja heidän tekemät hankinnat ovat houkuttelevimpia kokonaisuuksia päästä tarjoamaan julkisiin hankintoihin. Mielestämme pk-yritysten osallistumismahdollisuudet voivat parantua, jos myös pienet kunnat kilpailuttaisivat hankintojaan enemmän jatkossa. Sen lisäksi on huomioitava, että kaikenkokoisilla kunnilla, myös pienillä, on jatkossakin mahdollisuus hyödyntää yhteishankintayksiköitä ja hankintarenkaita skaalaetujen mahdollistamiseksi.

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät yhtyy Suomen Yrittäjien lausuntoon.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Keski-Pohjamaan Yrittäjät yhtyy Suomen Yrittäjien lausuntoon. Lisäsehdotukset lain tavoitteisiin, hankinnan kohteen kuvaukseen ja harkinnanvaraisiin poissulku-perusteisiin ovat mielestämme tarpeellisia ja parantavat turvallisuuden ja huoltovarmuuden huomi-oimista hankinnoissa. Kuten esityksessäkin on todettu, huoltovarmuus toteutuu ensisijaisesti eri-tyislainsäädännössä.

Yksityisten yritysten ja julkisen sektorin välinen yhteistyö on keskeinen osa kansallista huoltovarmuutta. Yritykset vastaavat monista yhteiskunnan kannalta keskeisistä ja välttämättömistä toiminnoista. Tästä syystä on erityisen tärkeää, että julkisissa hankinnoissa tarjoajalle asetetut huoltovarmuutta, tietoturvaluutta tai turvallisuutta koskevat vaatimukset ilmoitetaan selkeästi tarjouspyynnössä ja hankintailmoituksessa. Hankintayksikön tulee huolehtia, että tarjoaja on selvillä mahdollisista asiakirjoista, joilla tarjoajan tulee todentaa asetetut huoltovarmuuteen ja turvallisuuteen liittyvät vaatimukset.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät yhtyy Suomen Yrittäjien lausuntoon. Rikosrekisteriotteesta on tullut luonteva tapa pakollisten poissulkemisperusteiden selvittämiseksi. Yrittäjien näkökulmasta olemme ensisijaisesti peräänkuuluttaneet rikosrekisterioteprosessin kehittämistä ja sen sähköistämistä. Rikosrekisteriotteiden sähköistäminen ei ole oikeusrekisterikeskuk-sen mukaan ainakaan toistaiseksi mahdollista rikosrekisterilain vaatimusten myötä.

Ymmärrämme rikosrekisteriotteista aiheutuneen hallinnollisen taakan ja kannatamme ehdotusta sen pakollisuudesta luopumista ja vakuutusmuotoisen todistuksen mahdollistamista nykyisen rikosrekisteriotteen rinnalla. Pidämme ensisijaisena, että harmaata taloutta ehkäistään jatkossakin tehokkaasti, pakollisten poissulkemisperusteiden todentamisen menettelytavasta riippumatta.

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Kuten mietinnöstä käy ilmi, suoramarkkintojen ja sopimusmuutosten ilmoittamisvelvollisuuksiin liittyvät säännökset ovat nykyisellään epäkohdittamukaisia ja niitä on tarpeen täsmentää. Käytännön hankintatoimessa on myös ilmennyt, että hankintayksiköt eivät noudata suoramarkkintoja koskevaa lakisääteistä jälki-ilmoitusvelvoitetta, minkä seurauksena markkinoilta puuttuu tietoa toteutetuista suoramarkkinnoista.

Julkisten hankintojen kehittämiseksi, harmaan talouden torjumiseksi ja tarjoajien osallistumisedellytysten parantamiseksi tarvitsemme lisää tietoa kilpailutuksista ja tämän tiedon keräämisessä jälki-ilmoitukset ovat keskeisessä roolissa. Ilmoitusvelvollisuuden laajentamisella ja täsmentämisellä voimme kasvattaa kilpailutilanteeseen liittyvää tietopohjaa ja arvioida markkinoiden toimivuutta paremmin.

Näkemyksemme mukaan ehdotetut muutokset lisäävät hankintojen avoimuutta ja mahdollisesti lisääntyvä hallinnollinen taakka on vähäistä. Julkisten hankintojen tietovarantohankkeen edistyessä hankintatietoihin liittyvät prosessit tulevat tehostumaan ja automatisoitumaan.

Muut huomiot

-

Kotamäki Anna
Keski-Pohjanmaan Yrittäjät ry